

Г479

Др. Семен Демидчук.

I.

Перед осуд наро́да

II.

“НЕЧЕСТЬ” МІЖ “ЧЕСНОТОЮ”

Ню Йорк Сіти.
1917.

Др. Семен Демидчук.

I.

Перед осуд народа

II.

“НЕЧЕСТЬ” МІЖ “ЧЕСНОТОЮ”

Ню Йорк Сіти.
1917.

Дня 30. жовтня 1915 року відбув ся в Нью Йорку величавий Український Сойм. На Соймі проголошено велику програму народної роботи і покликано до життя загально-народну організацію, яку опісля названо „Федерація Українців в Злучених Державах”. Сю інституцію захопив в свої руки недосъвідчений житем, тодішній герой українського народа, Мирослав Січинський і вона до цвітня 1916 року давала лише дуже слабий знак життя. В березні 1916 р. приїхав до Америки п. Микола Цеглинський, приятель М. Січинського. Хто він був і на чиїй службі, годі ствердити; він однак представив себе яко „делегат групи Українців у Швейцарії”, через що позискав довіре між американськими Українцями. Незабаром загорнув він у свої руки провід у Федерації і весь час поводив ся як дійсний агент-провокатор. Сїй обставині треба завдячувати, що американські Українці, виставлені на клевети і терор Січинського, Цеглинського і Омеляна Ревюка, не могли

протягом року робити нічого. Коли опісля зріла частина української суспільності утворила „Українську Раду”, почали ся ще гірші напасти на усіх людей праці. Щоби оборонити себе і справу я оголосив 5 статей в „Свободі” (чч. 24—29) а опісля додатково ще одну статю в ч. 37. з 1917 р. Сї статі видаю окремою відбиткою для історії.

Др. С. Демидчук.

Монклер, дня 1. цвітня 1917.

-

ПЕРЕД ОСУД НАРОДУ.

I.

Право і обовязок оборони.

Хоч великий тепер історичний момент і на сей час повинні були притихнути всі внутрішні спори між українським громадянством в Америці, мимо сього ми є съвідками зовсім противного явища. Рік вже доходить, відколи мала горетка несовісних людей в Америці почала правдиву оргію напастий, клевет, газетирських розбоїв, безпощадного инищення деяких загально звісних одиниць, а серед них найбільше дістало ся і дістается ся мені.

„Відважна клевета все хоч трохи знеславить чоловіка” — каже латинська пословиця — тимбільше, коли о-клеветаний чоловік мовчить. І я мовчав протягом року на словні і письменні

напасти-клевету, однак тепер рішив ся хоч в дечім боронити себе і справи — з моєї точки погляду.

Коли я беру ся до оборони, то я з гори приготований на нові напасти і ще гірші клевети. Тверджу се на основі обсервації. Коли по моїм приїзді до Америки я став предметом безпощадних напастій зі сторони „висше поставлених” осіб, то на мою оборону ніхто не відважив ся. Коли ж я сам по якімсь часі взяв ся за оборону і справи і себе самого, то одна частина суспільності піднесла крик проти мене і ще дотепер твердить, неначе би я був напасником — лише за те, що я мав відвагу боронити ся!

Останнimi часами ми є съвідками пiшого подiбного явища: Одна група нападених людей, а саме головний уряд Українського Народного Союза і деякi съвященики вiдважили ся станuti в своїй оборонi і в оборонi справи перед напастями, то за те зi сторони „наймудрiйших” Українцiв в Америцi посилились навiть погрози. Змiст їх: „Як ви съмiли нападати на безборонних заслужених людей” — хоч сi „безбороннi”, „заслуженi” люди були якраз безпощадними напасниками. I тому я маю

повну надію, що і мене не мине страшна лють великих мудрагелів за те, що я маю відвагу заслонити ся перед дальшими ударами.

Однак я мимо цього поставлю тутки питанє до українського громадянства:

Яка є причина, що в Америці вільно одній горстці людий нападати без найменьшої основи цілими місяцями на других людий і за се їм не спаде ані волос з голови — противно, вони находять ще й поперте в деяких навіть інтелігентних кругах — і чому сї напасники мають той привилей, що кожду оборону зі сторони покривджених уважається за кривду для напасників?

Заки приступлю до самої річи, хочу пояснити, чому я уважаю оборону за конечну річ.

Коли мої противники почали безпощадне нищення мене, я думав, що вони скоро насичтять ся моєю кровлю. Міжтим минає більше ніж рік, а їм не досить того, що мене зломили фізично, але вони ще жадні моєї голови. Їх безлічність росте щораз більше і тому час проти неї виступити.

Нашасті вамцирів не обмежують ся на мені, але обіймають щораз то більше число осіб, а дальнє і цілі круги зри-

лого громадянства, а ще далі їх клевета звернена в деяких вишадках проти цілого українського руху.

В парі з клеветою йде великий розклад в українськім національнім таборі, захищані ідейних патріотів і видвиганяє на світло деннє непевних, мало кому донедавна відомих людей. Чесні люди не мають вже сил бороти ся з терористами і уступають перед низкими інстинктами розбіщеного шумовиння суспільності.

Вороги українського національного руху, які слідять наше житє тут в Америці, тішать ся з межиусобиць, стають то по одній то по другій спорячай стороні і в тій братовбийчій боротьбі хочуть бачити незрілість українського народу до самостійного життя на свободі.

Та ще є й інші причини, які оправдують оборону. Бо оборона є не лише дозволена, але і наказана. І тому навіть злочинці, яких чекає кара смерті, дістають обороноців з уряду. В природі бачимо, що кожде живе ество боронить ся; навіть найменьший хробачок, притиснений, вєть ся і хоче ратувати своє житє. Найгірший чоловік мусить мати якусь добру прикмету, тож може і мені вдасться ся знайти хоч один аргумент

на мою оборону. — Богато моїх осо-
бистих прихильників домагається моєї
оборони, а майже всі читачі „Свободи”
цікаві знати, чи дійсно бувши співро-
бітник їх газети є такий страшний зло-
чинець, яким його представили майже
всі українські часописи.

Засада каже: „Треба вислухати і
другу сторону”. Тому, коли від року
мене обвинувачують публично, я раз муш-
шу виступити з публичною обороною.
Оборона є людською річию. Навіть ве-
ликі мужі: герої, письменники, політи-
ки, поети бороняться, а деколи публично
жалують ся перед суспільностю на
заподіяну їм кривду. Тому нехай вільно
буде і мені йти тою самою дорогою, тим-
більше, що мені вже не стає сил даль-
нє терпіти.

Кромі оборони я хочу подати події і
факти, які збулися таки за наших ча-
сів, а на які наш нарід не звернув на-
лежної уваги. Сі події я хочу подати у
відновіднім освітленю. Се є не лише
потрібне, але конечне. Треба тяжити,
що теперішній час се епохова хвиля в
житю нашого народу і будучі історики
будуть шильно слідити за всіми прояв-
ами народного життя, щоби будучі гене-
рації могли витягти відновідну науку

для себе. Тому треба дати історикови
нафоду винайти безсторонніу правду, а
се можливе лише тоді, коли він прочи-
тає голоси обох сторін.

Моїм бажанем є писати без гніву і
ненависті. Однак кождий читач зро-
зуміє, що мені тяжко бути безсторон-
ним, тому, що мене болять рани, за-
вдані мені моими противниками і тому
серед болю часто дастъ ся почути стогін.
Се однак є природна річ і тому ніхто
не може съому дивувати ся.

Я допускаю, що мої противники ви-
думають якесь нове землетрясене, що-
би відвернути увагу загалу від моєї обо-
рони. Вони піднесуть крик, що „австрій-
ський агент” дістав нових 1000 доля-
рів за отес писане; вони будуть накли-
кати увесь світ, що ось то між Австрією
і Америкою вже є війна, і що амери-
канське правительство готово арешту-
вати кожного, хто буде читати статї
„австрійського агента”. Вони не цоф-
нуть ся навіть перед денунціацією. Во-
ни видумають якесь нову „зраду” в
українськім таборі і кинуть цілу сфор-
му гончих ісів по вічах, щоби підбу-
рити найнизші інстинкти безkritичної
юрби. Розкричать, що ось-ось вулькан
вибухне і поглотить цілу Україну і тому

одиноким ратунком для України є: згладити зі світа мене, яко „платного австрійського агента” і найбільшого ворога України. Коли народ цього не зробить, то „щезне Україна”.

Мимо тих всіх страхів я маю відвагу просити український народ в Америці о поблажливість для мене і о перечитанє слідуючих кількох статей в „Свободі”.

II.

Тяжка позиція серед тяжких відносин.

Ніхто з нас живучих не переживав такої війни, як тепер, ані не мав падоди находити ся серед таких відносин, які створила теперішня війна. Се виймкова хвиля на цілі століття. Ся хвиля заскочила нас несподівано і тому на початку війни зроблено серед горячкової праці неодну похибку. Впрочім поняття розвивають ся в часі і тому не-одна справа, яка виглядала в початках війни доброю, тепер була би невмістою. Ніхто однак не съміє уважати за злочин евентуальних похибок, зроблених мимо всеї старанності в початках війни.

Тому також іхто не повинен падати на мене за те, що я вийшав не звичайним способом до Америки на припоручене президії тодішньої Головної Української Ради. Я зовсім не просився їхати; коли однак рецрезентація Українців в Австрії уважала за відповідне вислати мене до Українців в Америці, щоби тут підняти працю і просити о поміч для рідного краю — то я сповнив бажане президії Головної Української Ради, яко карний член української суспільності. Інакше я не міг зробити. Се післанництво зовсім не є мосю особистою справою, але справою загальною. І тому кождий съвідомий і зрілий Українець повинен був відносити ся до делегації Головної, опісля Загальної Української Ради, як до справи народної. Кождий чоловік зрозуміє, що позиція делегата не є легкою. Українці в старім краю не знають відносин в Америці і тому навіть не могли дати делегатови подрібних інструкцій. Коли взяти під увагу ще й те, що старокраєві патріоти зовсім не могли забезпечити делегата матеріально, то кождий побачить, що його становище вже з людського боку зовсім не завидне: він мусить числити виключно на влас-

ні сили, на свій житієвий досвід і до невної міри на ласку української еміграції. Зріла суспільність була би відразу уміла відповідно віднести ся до делегата (без огляду на його особу), дати йому відповідну раду, допомогти йому в роботі, зглядно переймити на себе визвольну роботу для рідного краю, а делегатови полишити відповідну функцію.

Тимчасом стало ся таке, що мало хто думав над справою, якою треба було займати ся, а замісць того почали чіпати ся особи делегата, способу його приїзду і т. п. Не досить того, що делегат мусів журити ся, як пережити з дня на день, але в додатку мусів зносиги цілій час крини, наласти і кидані колод під ноги у всякій роботі.

Правду кажучи, американські Українці се ще властиво зарікова еміграція, згуртована в частини в кількох заномогових організаціях, які себе взаємно зідають. Еміграція стойть під проводом горстки старшої духовної і сьвітської інтелігенції; деякі з них зневірили ся вже зовсім в усіх народної праці та стоять остеронь від усього, а деякі, витворивши серед незвичайно трудних відносин кілька народних ін-

ституцій, працюють дотепер при тих інституціях.

В останнім часі прибула до Америки горстка молодшої інтелігенції, але сі панове не мають ні охоти ні витривалости до поважної народної праці. Натомісъ слідно в них певного рода зависть, чому то сі народні інституції не є в їх руках і тому вони правом чи безправством хочуть загарбати їх у свої руки, не стараючи ся навіть виказати своєї спосібності до ведення народних інституцій. Їх минувшина також не виказує хоч яких-таких заслуг на народній ниві; мимо сього вони живуть одним бажанем: висадити дотеперінних головних урядників з їх становищ і самим занести їх місце.

Се є власне ся брудна „джабова“ політика, яка пхає молодих, сувіжо прибувших інтелігентів до нелюдської, беспощадної і руйнуючої роботи і є найбільшим нещастем на американській Україні під теперішну пору.

Коли в додатку візьмемо під розвагу ще й се, що ненависть деяких одиць засліплює їх цілком; що брехня переходить границі безличності; що релігійна нетерпимість елементів, які уважають себе за поступовців, пере-

ходить в бішенну ненависть до всіх віруючих одиниць; що під впливом агітації злочинні уважаєть ся за чесноту; що часто ті, котрі дають початок якійсь народній роботі, уважають її за простий гумбуг'; що умову нині заключену, завтра цілком односторонно і підступно уживається; що приватні довірочні розмови в зрадливий спосіб оголошуються ся публично; що назва: „зрадник”, „киринник” і т. п. є щоденним визовом деколи заслужених людей; що пропаганду поширяється терором; що деколи вічеві референти грають на найнижших інстинктах несъвідомих мас, розбуджуючи в них ненависть до всіх, що мають відвагу противно думати — і т. п. египетські язви, а надто істноване „Народної Волі” з редактором п. Іваном Арданом на чолі: коли все те розважено роздумаемо, то прийдемо до переконання, що тут тяжко жити звичайному чоловікові. Сі важкі відносини спричиняють се, що ніхто не може робити якихнебудь обчислень на будуче, а про якусь поважну тривалу працю не може бути мови.

Для характеристики наведу слова одного з моїх знакомих, висловлені до мене:

„Пошо ти приїхав до Америки?” —
питає він мене. — „Кождий інший
мусів їхати. От на ір. я маю довги, сей
мусів їхати з конечності, бо не мав де
подіти ся, той бльондин не мав що в
краю робити, бо за дурно це хотів пі-
хто платити, той чорний зарвав частину
візвольних фондів і за них драцнув з
жінкою до Америки; а міжнародний о-
пришок, обчиствши за границею укра-
їнське товариство, прибув сюди мабуть
за старанням російської амбасади і тут
в Америці хоче обчистити яку україн-
ську інституцію. На щонебудь він не
згодить ся, бо привик від молодих літ
шампанувати. Я його знаю як дурний
грейцар. Але ти? Пошо ти приїхав? І
ти ще дивуєш ся, що тебе нападають?
Будь задоволений, що тебе лише на-
звали „агентом”, бо ти міг згинути з
рук скритовбийника”.

Походивши по кімнаті, мій знакомий
додав:

„Ще як би ти не був робив докто-
рату, то ще було би інів біди; але так
— то вони мусять тебе зніщити. Для
тебе тут місця нема”.

Сей мій знакомий, ратуючись перед
„міжнародними опришками”, виїхав та-
кож зі Злучених Держав. Може він і

надто яскраво представив деяких людей, однак се вказує на страшне здиччє обичаїв.

А прецінь з такими і тим подібними людьми треба робити народну роботу. І погоди тут усі ті протиенетва й інтереси! Думаю, що кождий повірить мені, що всяка загальна робота є незвичайно тяжка. Мимо сього я підняв ся такої місії, як: зближити до себе хоч як-так усі групи і створити якусь спільну народну організацію. Загально звісна всім справа „Тимчасового Комітету”, опісля „Передсоймового Комітету”, дальнє „Загального Українського Комітету”, Українського Сойму та нинішної „Федерації Українців”. Я надіяв ся, що якнебудь буде спільна презентація Українців в Америці, то вона не прийме на себе народну працю і я в той спосіб осягну свою ціль. Що я при творенню всіх виснє згаданих комітетів брав діяльну участь, се мабуть кождому добре звісно. На тім я стратив рік часу від свого приїзду, і мимо незвичайно тяжких відносин таки щось вдалося мені осягнути.

III.

Боляча справа.

Від зими 1914 року перебуває в Америці молодий чоловік, котрому український народ надав почесне ім'я „героя”. Тим чоловіком є п. Мирослав Січинський. Не буду входити в причини, які спонукали п. Січинського до акту 12. цвітня. Український народ, не вглядаючи в його душу, зісолідаризувався з ним, став в його обороні і віддав йому найвищу почесть, яку міг, називаючи його „героєм”. Особливо цвив культ героя Мирослава тут в Америці.

Ніхто однак не повинен забувати, що в героїві може спідіти звичайний чоловік зі всіми добрими і злими людськими прикметами. І той живий чоловік має право до життя. Тим загальним людським правом покористувався п. Січинський і втік на волю. Значить, геройський період в життю п. Січинського кінчиться в станиславівській „Діброві”, а від сього часу він є звичайним чоловіком і всієї дальшійого вчинки є людські і тому вільно нам говорити про п. Січинського як про звичайного смертельника. Се не може бути ніяк

обідою для п. Січинського, коли я відважу ся уважати його за звичайного чоловіка.

На п. Січинськім сповняється стародавній вислів грецького мудрця Сольона: „Ніхто перед смертю не може бути щасливим”. Недосвідчений життєм молодик, мілий з лиця, являється в Америці. Усі ним захоплюються, величають як героя, тішать ся, що приїхав на волю, уважають його за надлюдське ісце і „не знають, де його посадити”. Сей період триває 2 до 3 місяці. Осяяній услужностю цілого оточення, забуває дорогий цілому народові Мирослав на те, що він звичайний чоловік, починає рости в гордість, помітувати поодинокими людьми зі свого оточення, слухає лише підхібників, стає неприступним для тих, що хотіли дати йому здорову раду, починає підозрювати о зраді тих, які, бажаючи йому добра, хотіли його отверзити, кидає публично підозріння на тих людей, з часом йому здається, що він цар України і починає страшити немилих собі людей, даліше починає видумувати несоторені клевети і розголосувати їх особисто на вічах та в часописях. Кождий съвідомий Украї-

нечъ мусить належити зі встиду, коли почує, що наш бувший герой Мирослав йздить по вічах і виговорює такі лайки, які не лицюють статочним людям. А що найгірше, то те, що и. Січинський зовсім не хоче розуміти, що він злѣ робить, коли в присутності кількох соток людей (між ними половина кацанів) кричить до мене: „Ви є дурень” (віче в Нью Йорку дия 1. червня 1916), коли кричить до урядшків У. Н. Союза: „Ви є зрадники, бізнес-натріоти” і т. д., коли на вічу в Філадельфії дає о. Кінана за те, що він просив и. Січинського і товаришів до себе на вечеру в Скрантоні. Таких цвіток з промов и. Січинського можна назбирати сотками. Кожному Українцеві робить ся жаль і встид, що той, ним обожаний чоловік, так низко виав і навіть не думає вже підзвігнути ся. Він дальнє вірить своїм фагасам.

Рівнобіжно з упадком людської гідності у и. Січинського йшов його упадок політичний. Тут винадає пригадати, що рідко коли добрий стратегік-генерал с добрым політиком і тому й герой не мусять бути добрими політиками. Се показало ся наглядно на и. Січинськім. Вже на Соймі стрілив він

неодину похибку, лише з упертості. Так на пр. коли Сойм серед одушевлення приняв на мое внесене назову „Українська Народна Рада” для нової організації, то п. Січинський, який прийшов 10 мінут по сїй ухвалі на галю, поставив внесене, щоби назвати організацію „Товариство Приятелів України”. Но сїм його внесеню повіяло таким холодом від нього, що Сойм спротивився сьому, хоч п. Січинський був ще тоді божком! Бо ми є Українці, а не приятели України. По Соймі довший час не міг знайти пазви для політичної організації, аж опісля перепер нещасливу пазву „Федерація Українців”, цілком подібну до „Української Федерації” (Соціалістичної Партії); не вмів використати одушевлення мас, яке панувало з місяць по Соймі. Тоді треба було горячкової праці, щоби задоволити розбурхані народні маси. Але йому вже тоді здавалося, що само його імя докаже чудес і поставить тисячі народних інституцій. Він не тятив на се, що кожда народна робота мусить бути оверта на людях, а тих людей, що були спосібні до роботи, він поволі відганяв від організації. Коли по пів році хтось звернув йому увагу, що наслідком його

непорадності його ім'я тратить значінє в масах, п. Січинський пустив ся на звичайний викрут рафінованих лисів; щоби відвернути увагу загалу від своїх промахів, він відважив ся кинути страшну клевету і розголосити перед съвітом, що одиноким і найбільшим ворогом цілого визвольного руху в Америці є ніхто інший, лише делегат Загальної Української Ради, др. Семен Демидчук, називаючи його „австрійським агентом” і закидаючи йому рівночасно злочин народної зради. Я съміло можу сказати, що момент, в котрім п. Січинський пустив ся на таку дорогу, є початком його упадку. Поповнений злочин мусить скоріше чи пізнійше піметити ся і мстить ся тепер на п. Січинськім без моєї співучасти.

Порозганявши людий і пустивши ся на хібну дорогу клевети і низкої лайки, він летів сам у пронасть і підривав повагу до інституції, здвигнею серед такого съвітлого моменту. Знищена Федерації треба завдячити у великій мірі самому п. Січинському, бо йому здається ся, що Федерація то Січинський, а Січинський то Федерація. Невдоволене народних мас росло щораз більше, а коли промахи п. Січинського пе-

рейшли звичайну мірку, зіхало ся українське духовенство на нараду (дня 10. жовтня 1916 р.), а незабаром ошісяло заложено нову політичну організацію „Українську Раду” (дня 25. і 26. грудня 1916 р.), яка, як проголошено, має намір здійснити програму праці, закропину Українським Соймом.

Та сей упадок п. Січинського має ще й іншу причину. Якось весною 1916 року відкрив припадково тодішній співробітник „Свободи” п. Володимир Лотоцький істновані в Нью Йорку загально звісного тепер чоловіка, п. Миколу Цеглинського. Неначе зловлений на горячім вчинку крикнув він зі страху: „Я є швейцарський делегат, але я заберу ся за дві неділі назад”. Чому п. Цеглинський просив ся, що він лише на дві неділі приїхав, сього ніхто не знає. Факт, що він сидить в Америці дотепер. Коли однак він приїхав і за чим, сього він не скаже нікому. Ми Українці привикли вірити своїм людям і тому повірили, що п. Цеглинський є справді делегат і кождий раз був, що приїхав новий народний робітник. Не моя річ говорити про його минувшість. бо я вірю в поправу людей, отже і п. Цеглинський міг стати зовсім статоч-

ним членом українського громадянства, коли би лише умів був поводити ся по подільки, як пристало гостеви. З цікавости запросив я його на розмову. Знайочи, що сьвіжий чоловік може мати в Америці великий вплив, хотів я обговорити з ним усю нашу дотеперішню політику, вказати на наші похибки і дати йому раду, як має поступати, щоби виминути ті похибки, які робили ми в початках. Критично обговорив я деяких людей, між іншими і п. Січинського. Я був невинний, що п. Цеглинський від себе зверне увагу п. Січинському на його блуди і відтепер піде народна робота живійше. Але в дуже короткім часі я переконався, що Цеглинський не з тим, за кого себе представляє. Сейчас, по розмові зі мною, яка, після нашої виразної умови, мала бути довірочна, п. Цеглинський пійшов кинти собі з мене перед тими людьми, про котрих ми говорили, а оні сліяще публично висміявав мене. Знайчи, п. Цеглинський удає швайцарського делегата, а сповняє роль звичайного донощика. Ба, що більше; він користася з того, що під час нашої розмови не було съвідків і нускає в съвіт нечувані брехні, інече би я давав

йому 300 доларів місячно, „щоби він не говорив про українську справу”. Приїзд п. Цеглинського до Америки становить сумну епоху. Він перший показав, що чоловік може публично на других кидати клевети, а брехню вперше голосити все за іправду. І, на жаль, він знайшов між нашим народом горетку прихильників, які годяться з ним у тім, що кидане клевети і підліх брехонь с чесним заняттям. Деморалізація народу робить великанські постуни.

Збивати брехні п. Цеглинського я не буду, бо воши занадто низкі. Його товарині твердять, що се його „фах” і він іншого заняття ніколи не мав.

Сей пан є тепер оїкуном п. Січинського: мабуть не лицювало п. Січинському приставати з п. Цеглинським, бо п. Січинський втік був з початку від цього до Шікаго і лишив його самого в Нью-Йорку. В тім часі вдалося п. Ревюкови позицкати п. Цеглинського на свою сторону і він хотів разом з ним виконати на п. Січинського якусь пімсту, з котрою носився довший час. Як то стало ся, що п. Цеглинський зробив оїселя п. Січинського своїм послушним орудем і п. Січинський в короткім часі оїннів ся в дійсній неволі п. Цеглин-

ського, про се годі дізнати ся, і лише глухі вісти доходять часом до ширшої відомості про негідне поведене п. Цеглинського з п. Січинським. Впрочім се є лише внутрішня причина; на зверх являється ся п. Січинський слідчим викопавцем волі свого боса, котрий його „вихнув і витягнув” при звіснім акті. І тому за шалені промахи п. Січинського відповідає також і п. Цеглинський.

Пана Цеглинського проголосив п. Січинський „10 разів мудрійший” від мене. Розуміється ся, що для української єнрави дуже пожаданий такий „десять разів мудрійший” чоловік. Але сама мудрість ще не становить вартості чоловіка. Не можна прецінь закинути глупоти ватаажкам розбійників. А прецінь ватаажок є все ватаажком і ніхто його не величає як великого чоловіка. Отже не річ в тім, що п. Цеглинський „є 10 разів мудрійший чоловік”, але в тім, як він єю мудрість використовує. І саме використав він її фатально для української справи. Зараз на першім своїм вічу в Нью Йорку 1. цвітня 1916 р. почав він зводити свої порахунки з п. Миколою Васильком, Залізняком, Мелешевським і іншими Українцями в Європі, виговорюючи на них несоторені

річи, а через узагальнюване закидів довів до того, що перед очима слухачів представив ся рідний край як одне велике гніздо запроданців, а ті Українці в Америці, що стояли за рідним краєм і робили роботу по своїм силам, вийшли в освітленю бесідника як горстка гільтайїв.

Сьміло можна сказати, що такого фатального кроку не міг зробити ніякий пересічний образований чоловік, коли би йому народне добро лежало на серци. Однак на тім вічу проголошено вже тоді клич: „Редакторами газет в Америці є шевці” і се вказує, що цілию бесідників було висадити дотеперіших редакторів з їх становищ. І така „джабова” політика, хоч започаткована дуже обережно, мусить мстити ся на цілім народі. Зробивши один промах, не хотів „10 разів мудрійший чоловік” завернути в час, але думав, що безличностю дійде до всього. І дійшов: загарбав у свої руки Федерацію Українців і хоче диктувати не лише п. Січинському, але й цілому українському громадянству. Терором, погрозами, клеветою і підступом хоче здобути собі цілковиту владу.

IV.

Як повстають „агенти”?

В який спосіб фарисейство й облуда переходят у звичайний кримінальний злочин, можна пізнати на отеих фактах.

Від першої моєї стрічі з п. Січинським аж до викритя побуту п. Цеглинського в Америці ми яко-тако годилися з п. Січинським в народних сиравах. П. Січинський не лише толерував мій спосіб ведення української політики, але деколи дораджував і підтримував. Перший раз напав на мене п. Січинський зовсім несподівано на зборах, скликаних мною до Нью Йорку в цілі вибору передсоймового комітету дия 30. вересня 1915 року. Щоби мене усунути від активної роботи між Українцями в Америці, п. Січинський поставив внесене, щоби мені припоручити лише посередництво межи американськими й австрійськими Українцями і межи американськими Українцями і представниками австрійського правительства в Америці. Вібрації репрезентанти українських товариств і організацій ухвалили се внесене п. Сі-

чинського в присутності і за очевідцю згодою самого редактора „Народної Волі” п. Івана Ардана. В який спосіб я мав сповісти се посередництво, ніхто не згадував; значить, мені почищено вільну руку. Отже я совісно і пільно слідив вій надужитя австрійських властей над Українцями в Австро-Угорщині і ставив домагання до австрійського уряду, щоби воно усунуло її надуваття, при чому яко документами послугував ся я українськими газетами, котрі про те доносили. Надто ургував я присвічене заложення українського університету та інформував про домагання тутешніх Українців в справі поділу Галичини і т. п. політичних старокраєвих справах. **Значить, коли би вже назвати мене агентом, то я був українським агентом перед австрійським урядом і то на розказ народу.** В який спосіб оніся вступив злий дух п. Січинського і наказав йому забути на своє власне внесене, ухвалене репрезентантами українського народу, сього я не знаю. Але злий дух п. Січинського пійшов ще даліше і наказав йому оголосити, що моя патріотична місія — се є австрійська агентія і народна зрада. Отже п. Січинський док

пустив ся злочину клевети, бо сам пепер своє внесене, а коли я, яко карний член українського громадянства, підняв ся сеї конечної справи, то він безпідставно оклеветав мене перед съвітом як зрадника.

Щоби представити собі докладно цілу гідь поступовання п. Січинського зглядом мене, я згадаю ще отсії подій: В грудні 1915 р. зажадав від мене секретар Федерації, п. Січинський, щоби я усунув ся цілком від народної роботи, бо — мовляв — нас усіх мають в підозрінню, що ми сповняємо ролю австрійських агентів. Я — з болем серця — згодив ся на се і цілком виїхав з Нью Йорку на довший час. Опісля я вернув назад, але дуже мало з ким стрічав ся. Коли відкрито побут п. Цеглинського в Америці і з тої нагоди скликано в Нью Йорку 23. марта 1916 р. збори бувших соймових послів, п. Січинський з признанем висловив ся про мою минувшу корисну діяльність і заувізвав мене до народної роботи. Що ж тоді вийшов я знова на денне съвітло. Отже я показав свою уступчивість зглядом забаганок п. Січинського до найдаліше й дучих границь. Мимо сього се

мене не уратувало від його напасливості. Незабаром він оголосив публично, що я зявився тому, щоби поборювати акцію проти злуки Галичини з Польщею! Тут підлість не має границь!

Коли я вичитав в часописях, що п. Січинський і п. Цеглинський публично на федераційних вічах нападають на українську репрезентацію в Австрії в той спосіб, що називають п. Миколу Василька й інших українських провідників австрійськими агентами, а рівночасно голосять, що в їх руки віддано всю начальну владу і що політика Загальної Української Ради є недобра, а кромі сього п. Цеглинський нельояльно висловлюється на вічах про мене, яуважав своїм обовязком вислати запит (25. цвітня 1916) до президента Федерації д-ра Сіменовича в Шікаго, чому Федерація є нельояльною супроти Загальної Української Ради і чому дозволяє своїм референтам представляти в некориснім світлі старокраєвих патріотів. Відпис сього запиту вислав я до п. Івана Ардана, яко голови екзекутиви Федерації. Для історії треба записати, що др. Володимир Сіменович не мав відваги скликати засі-

данія Федерації, або порозумітися письменно з членами президії і зажадати від референтів, аби вони заперестали таку ногубну політику. Він скантулював перед панаєливими людьми, зісօ-йдаризував ся з їх поглядами і в подібнім дусі дав мені відповідь; тим він показав безсильність Федерації су-проти інанів референтів. П. Іван Ардан пішов ще даліше. Він забув цілком на якісь людські форми в зносинах, забув, що він вибраний головою екзекутиви Федерації — і сейчас опублікував мій лист в „Народній Волі“. Тим він дав доказ, що він не варт того довіря, з яким я до п'ого відніс ся і не доріє до становища, на яке його вибрали; він поставив себе в позиції фагасадопоціка.

Розуміється ся, що ін. Цеглинський і Січинський вхопили ся сього листу і замісць оправдати ся, як пристало чесним людям, коли їм робить ся слунні злаки, та змінити свою тактику, воши розночали дику оргію напасті на мене, послугуючи ся клеветою, брехнею, а навіть пакликуванем американської поліції проти мене. Рівночасно з'явилися на мене нечувані напасти в пресі, на вічах, в приватних розмовах і т. п.

Здавало ся, що дурійка обхопила цілу сусільність. Неначе буя, що толочить ниви і вириває ліси з корінем, так шаліла кілька місяців пагінка на мене. Мене представлено як найбільшого ворога України, запроданця, дenuнціята, австрійського агента і т. н., мимо сього, що ніхто не мав ніяких доказів.

Коли би хто міг поставити ся в мосположене, той зрозумів би, що могло в мені діяти ся. Мимо сього, що я сейчас вислав спростоване до „Народної Волі”, і що я зажадав народного суду над собою, ніхто на се не зважав; противно: ии. Січинський, Ієглінський і Ревюк продовжали бішену кампанію проти мене. Щайно на рішуче домагане Гол. Урядників Українського Народного Союза, яко членів Федерації, скликано засідане Федерації на день 22. липня і тоді осуджено мене. Я вже тоді був так вичернаний зі сил, що не думав боронити ся, лише представив справу, як вона мала ся від початку. Мимо сього, що проти мене виточено всі клевети ще раз так, що тяжко мені було сидіти через 2 дні, і мимо сього, що суд складав ся в більшості з моїх противників, **мені не доказано ні зради,**

нї денунціяції, нї продажності, ба що більше: мене цілковито оправдано, а др. Сіменович виразно зазначив, оголошуючи мені засуд, що **мені особисто не завидують ніякої вини.** І тут зачинається ся трагікомедія:

Хоч мені не доказали ніякої вини, мені казали усунути ся від усієї народної роботи, а за те іменували референтом Австрії і викинули просто на брук. Коли я просив ся, щоби мені поззволили хоч заробляти на житє при якій українській інституції, то п. Січинський гордо заявив, що не можна. Я хотів показати свою добру волю і дати доказ, що не я є перешкодою в розвою Федерації — як мені в пресі закидувано — і тому я уступив без дальшої боротьби з редакції „Свободи”, а пішов до механічного варстату, щоби як ремісник приспособити ся до зарібків на житє.

Сейчас по суді показало ся, що безсердечній мафії зовсім не залежить на справі, бо панасти па мене не лише не усталі, але ще скріпили ся, мимо цього, що па суді був редактор „Народної Волі” п. Іван Ардан і знав, що я в нічім не винен; ба, що більше: мафія почала розширяти свої панасти і

на цілу „Свободу” та на ширині круги українського громадянства. Навіть зїзд українського духовенства (10. жовтня 1916) представлено як „шопку”, започатковану австрійськими агентами.

Безощадні напасти на мене зломили мене цілком. Незабаром по виступленню зі „Свободи” (1. серпня) наслідком журбі і безсонних ночей я дістав один і другий вибух крові, а за тим розбігнулися у мене сухоти і я при підмозі моїх прихильників мусів утікати з кінцем жовтня аж до сонячної Каліфорнії; там протягом трох місяців яко-тако прийшов до сил. Та арданівській кліці ще було замало моєї крові. Вони через цілій час мого побуту в Каліфорнії дальнє оклеветували мене — очевидно хотіли мене добити. На разі їм се не вдало ся. Я прийшов до сил о стільки, що при стараннім житю можу вилічити ся цілком, однак я не можу вже заробляти на житє ні грудьми ні руками і лише одно перо лишається мені яко средство до життя. Сього може дочекати ся в Америці чоловік, котрого висилає Загальна Українська Рада на народну роботу до своїх земляків за морем.

Де лежить злочин в тім випадку?

Засадничо приймається, що до народних робітників і провідників треба мати довіру в їх чесних змаганнях. На тім взаїмнім довірю спочиває загалом весь теперішній порядок; інакше кожний чоловік не міг би ходити по сьвіті без охорони. Отже треба приймити, що члени Загальної Української Ради сповнюють після своїх сил свою роботу. Дальше треба приймити, що висланий ними делегат до Америки є також чесний і характерний чоловік. Але люди є людьми. І тому часом буває, що хтось не варт того довіря, яке в нім покладають. Отже могло стати ся, що і делегат З. У. Р. пішов на злу дорогу — з нужди, або з інших причин. В такім випадку, коли би кому віали в очі деякі факти, що делегат став зрадником, треба було сейчас донести до однієї тоді політичної організації в Америці, Федерації Українців. Федерація повинна була сейчас скликати довірочний суд і завізвати на цього делегата. Коли би на суді доказано вину делегатови, а то, що він допустив ся злочину народної зради, делегат повинен би був чимськоріє сам усунути ся, щоби заощадити нації встиду і ганьби. Коли би він був не усунув ся, тоді цойно

могла би була Федерація оголосити перед сьвітом, що став ся такий а такий сумний факт.

Тимчасом як стало ся тут? Я сповняю свій обовязок після ухвали репрезентантів українських товариств, загал про се знає і одобрює мою роботу, аж тут, не знати відки й чому, роздається крик: Делегат зрадник! Я жадаю суду, крикуні не хочуть його! Коли ж зібрав ся суд і на мені не знаходять вини, то мимо цього викидають мене па брук, кажуть гинути голодовою смертю і даліше кошають ногами. Не досить їм, що мені вихнули ніж в груди, вони ще хочуть мене добити. — Се є злочин поповнений мафією на мені. Кромі цього поповнено тим самим пародний злочин. Коли мені пришоручили патріотичне посерединцтво, а онісля закричали, що я зрадник, то виринає питане: Чи схоче хто підіймати ся якоєсь народної роботи, коли його за його працю має стрінути онісля така страшна кара? А надто ще один злочин: Мафія кричить перед сьвітом, що найвищі українська управа, Загальна Українська Рада, стойть під проводом „австрійського аг'ента”. Значить, члени мафії хочуть розголосити перед сьві-

том, що весь український рух, усі відозви в справі самостійної України, всі брошюри, всі меморіали і т. д. — все те стоїть на услугах Австрії, отже український рух се видумка Австрії. Коли я, яко делегат Загальної Української Ради, виступаю в її обороні, то на мене сплються лайки, що я також „австрійський агент”. А що за цілий час моого побуту в Америці я був звісний зі своєї праці і брав чинну участь у всіх народних рухах, то виходить, що і сей український рух в Америці стоїть під проводом австрійських агентів, тим більше, що і цілу редакцію „Свободи” і ширші круги громадянства обклевечують, що воїни стоять на услугах Австрії, як також недавно повстала політична організація „Українська Рада в Америці”.

Питаю: в чиїм інтересі лежить така клевета? Звісно, що дотепер російський уряд усе голосив, що український рух се видумка Австрії. Очевидно ніхто з Українців не міг півердити сього. Тимчасом горстка очайдухів в Америці свою клеветою на Загальну Українську Раду у Відні і на українську політичну організацію та на українські часописи в Америці твердять, що дійсно україн-

ський рух стойть під проводом австрійських урядових кругів. Значить, російський уряд може покликати ся на съвідоцтво „самих Українців”, що український рух се австрійський рух. Отже вся та криклива братовбийча політика горстки очайдухів виходить виключно на користь Росії. А Росія якраз чекає на се.

Прикладаючи методу „10 разів мудрішого чоловіка”, я міг би сказати: „Я не кажу, що и. Січинський і Цеглинський не є російськими агентами”, а після методи и. Ревюка треба би продовжити: „Все одно, чи з підлоти, чи з інтересу, чи з глупоти”. І знова вириняло би питане: „Котрий то російський консулят дає тим панам інструкції, як то вони мають удавати українських опозиційних патріотів, а рівночасно сповняти службу для російського царя?”

А яким то способом на вічу в Нью-Йорку 1. червня 1916 року явився цілий кацапський штаб? Чи не приєслав їх часом російський консулят для охорони бесідників, ім. Цеглинського, Січинського і Ревюка? А з яких то причин и. Січинський несподівано став сердечним приятелем и. Ревюка, про ко-

трого сам голосив передтим, що він „російський шпигун”? Таж після твердження н. Цеглинського, „хто раз запродається ся, той па віки мусить служити”, а „російський шпигун” в тім випадку мусів би бути запроданцем, бо годі припустити, щоби він робив се ремесло з глупоти або з ідеї. Він же прецінь представляє себе за скінченого мудрця. А прецінь примір звісного провокатора Азєва вказує, що можна удавати велико-го „революціонера” і рівночасно стояти на услугах російської поліції. Кого отже маємо перед собою?...

V.

Американсько-Українське Бюро.

Серед сеї метушнї, небувалої дотепер між Українцями в Америці, згадувало ся часто про Американсько-Українське Бюро („Екесендж”); воно стало головною костяною незгоди і груною людий, що гуртується ся тепер коло Федерації, звела за се Бюро незвичайно остру боротьбу. При сїй нагоді оклеветано головний уряд У. Н. Союза і мене, неначе би за отсе бюро ми „запродали Україну”.

Початок цього Бюра звісний. Від літ Українці в Америці думають про здивнення своїх фінансових інституцій. Свого часу роблено проби і заложено ще за часів редакторства п. Івана Ардана при „Свободі” пересилкове бюро, але його з часом загирено. Зі зміною відноєння треба було знова подбати про се.

Коли я приїхав з початком війни до Америки, зверталося до мене богато людей з різними заняттями в справах старокраєвих. Я не міг дати собі ради з тим і тому просив головний уряд тодішньої „Української Народної Ради” отворити Інформаційне Бюро. По якімось часі головний уряд згодився, але вже незабаром показалося, що закон вимагав заложення окремої інституції для ведення такого бюра. Тоді поклікано до життя і засновано окреме товариство „Американсько-Українське Бюро” в Нью-Йорку, і тамтуди перенесено всею правою.

Українській мафії захотіло ся конче здобути Бюро і тому вони кинули злочинну клевету, неначе би я „продав Україну” за Бюро, з котрого — як головлено — в будущчині мав повстати банк. Яким чином я міг запродати український народ, цього вони самі не роз-

зуміють. Прецінь кождий тямущий Українець розуміє, що самостійність України залежить в першій мірі від нас самих; залежить від того, чи 40 міліонів українського народу будуть настільки зрілими, щоби цілій съвіт думав за кінечну річ здвигнене самостійної української держави. Тому клеветники полюють на людську глупоту, коли представляють, що заложене української інституції є народною зрадою. Прецінь же Українці мусять мати міліони ріжних інституцій, коли хочуть виказати свою зрілість до самостійності. Але крикунам захотіло ся здобути без працї нову інституцію для себе, тому вони мусіли оклеветати властителів сеї інституції, щоби зробити їх уступчивими, а коли би властителі не хотіли їм відстути, вони хотіли знеславити Бюро і спричинити його упадок. Се власне зразок політики розбою.

Історія зі заложенем банку під австрійським покровом є неправдива і висесана з пальця. Справу українського банку обговорюється в Америці вже від літ і тому і я її теоретично нераз обговорював. Колись і на се прийде час.

VI.

Перед осуд народу.

Я представив тут коротко цілу справу і віддаю її під осуд народу. Ніхто не повинен мені брати сього за зло, що я роблю се публично. Причиною є се, що я жадав суду над собою і суд не знайшов на мені нічого злого. Коли суд мене оправдав, тоді всі напасники повинні були мене перепросити за кривди, яких я зазнав, і відкликати всі напасти. Тоді була би справа скінчена і не було би ні побідників ні побіджених. Але я навіть сього не жадав і зовсім добровільно усунув ся, отже тоді була нагода закінчити братовбийство. Але моїм напасникам зовсім не залежало на справі, лише на моїй смерті. Часто викрикували вони, що „його мусить ясний шляк трафити”. І тому по засуді вони взяли ся до нових напастій, мимо сього, що я ані одної стрічки не писав для жадної редакції. Сі напасти йдуть даліше. Тому я мушу перед народом представити мою справу, яка є рівночасно справою загальною. Загал повинен довідати ся про дійсну правду.

Причиною пастстій на мене є се,

що горстка очайдухів завзяла ся за всяку ціну здобувати українські інституції. Федерацію вже загарбали; по сїм прийшла черга на Українське Бюро, однак се їм уже не вдало ся; рівночасно ся горстка безсовісних авантурників мала на думці здобути Український Народний Союз і редакцію „Свободи”. Тому, що мене уважали за найбільшу нереноону в своїх плянах і на мені не могли пічого пошукати, воно мусіли ужити проти мене всіх нечесних, нелюдських і злочинних способів. Їм удало ся зломити мене фізично, однак воно ще тим не насиліли ся та боять ся, щоби я не виздоровів. Тому бють дальше. Рівночасно бють редакторів „Свободи” і головних урядників У. Н. Союза, щоби їх зломити. Напади ведуть ся в дійсно розбивацький спосіб. Тому український парід мусить пильно стерегти, щоби головна українська твердиня на чужині, Український Народний Союз, не дісталася в руки міжнародної мафії.

Коли се правда, що деякі авантурники стоять на усіх послугах російського правительства, то з того виходить, що Росія приготовляється ся рівночасно і захопити Галичину і захищати українські

інституції в Америці. А прецінь звісно, що на випадок знищення українського життя в Галичині, одинока Америка лишила би ся захистом для независимої української думки. Тому Росія вже тепер може робити заходи, щоби підривати український рух в Америці. В такій отже важливій хвилі увесь народ мусить стояти на сторожі українських інституцій.

Треба звернути увагу на те, що сей пікідливий рух може мати фатальні наслідки ще в іншім напрямі. Горстка очайдухів хоче показати, що вона без праці заволодіє всім народним добром. Се може мати той погубний вилів, що частина наших людей, заохочена злим приміром, може і собі покинути працю, і розбоєм здобувати ким іншим придбане добро. В той спосіб тенерінні очайдухи можуть організувати довкола себе шайку, лакому на чужу власність.

В політичному напрямі сей рух шкідливий для нашого народу ще й тим, що має богато признак з кацанством. Не тому, що сей рух виглядає на русофільський: бо нема ніякої підозрінки в тім, що хто вірити, що в Росії за кілька десятків літ настане свобода і там нашому народови буде добре. Про

се можна поговорити собі теоритично, як нераз говорить ся про подорож на планету Марс. Але шкідливий він чим іншим. Його початки такі самі, як початки кацапства. Кацапи почали від сього, що знеславлювали наших великих людей, а опісля і весь український рух, а далі зачали братовбийчу боротьбу клеветою, кулаками і палкою. Ми є отже съвідками новочасного кацапства. Старі кацапи добре зрозуміли свій інтерес, бо гурмою являють ся на вічах, де говорять авантурники, а кацапські газети вихвалюють їх під небеса.

Тут ще треба звернути увагу на те, що наші люди повинні критично дивитися на кожну новість. Нераз буває, що в якісь громаді працює якийсь патріот літами, буде народні інституції і дорожить народним доробком, аж тут несподівано являється якийсь пройдисьвіт, удає поступовця і в одній хвилі підбурює цілу громаду проти довголітнього робітника.

Часто під плащником поступовости криється рафінований підступ і хитрість несовісних людей, які в той спосіб доходять до своїх особистих цілей.

Такі події дуже некорисно впливають на ідейні одиниці, бо по таких фа-

тальних неповоджснях вони цілком знеохочують ся до народної праці. Бо народний робітник тільки має нагороди, коли видить призnanе за свою працю. Інакше йому роблять велику кривду. Хто колинебудь працював при якій народній інституції, той може зрозуміти вартість придбаного собою народного дорібку і стремлінe: забезпечити його перед неробами й визискувачами та зберегти в цілості для будучих поколінь.

Один зі старших патріотів зі страхом раз говорив менi, що він бойтъ ся, що на самостійній Україні можуть прийти до влади ось-такі елементи, як саме тепер в Америці, та що вони стероризують усіх статочних і поважних людей при помочи несовісно розагітованых мас, а тодi настане рiзня, переслiдуванe, вiшанe і т. п.

Я думаю, що про се нема чого бояти ся. Ті елементи, котрі тепер в Америці зробили в нашім народі таку заверуху, се в бiльшiй частi шумовине суспiльности, яке в kraю не мало що робити; кромi сього українська iмiграцiя в Америцi e дуже не стала i тому, колi люди мало себе знають, не можуть порозумiти ся в цiлi оборони.

Коли елемент є сталий, то така небезпека виключена. Вирочім, коли хто бойтися ся, щоби переворотні елементи не дійшли до влади, той повинен з подвійною енергією взяти ся до праці і над собою і над просвіченим народом мас. Щойно просвічений народ буде міг критично дивитися на військові події та в час запобігти небезпеці.

Авантурники туманять нераз народ, послугуючи ся часто аргументами, що ось-то вони йдуть слідами Шевченка, Драгоманова, Павлика, Франка і інших, і що вони руководяться холодним розумом. Тут треба замітити, що кождий дієсний патріот має перед івсім тепле серце для свого народу. Коли би Шевченко не мав був серця і національного чувства, він не був би тим для нас, чим він є. Я був съвідком, як Франко, читаючи свої поезії на комерсії академічної молодіжи у Львові, плачав ревними слезами; він мав чувство і мав серце для свого народу. Натомісъ ті, котрі тепер чваняють ся, що вони йдуть слідами Шевченка, Павлика, Франка, часто висмівали їх давнійше. Тепер вони удають, що вони йдуть їх слідами; в дійсності в них нема їх кри-

хітки любови для рідного брата, нї крихітки чувства; інакше воши не пускалиб ся на братовбийство і простий розбій.

Є в Америці одиниці, котрі кидають кличі, що „інтелігенція с підла”. Саме той, хто кидає такі кличі, мусить бути підлім. Так справи ставити не можна. Між інтелігенцією і люди чесні, достатні, роботяці; і люди, що мають серце для свого народу. Але є циніки, які зі всього килять собі, які ніколи не працювали на народний пиві, а зате легким коштом хочуть здобути для себе народне добро. Треба кожного чоловіка осуджувати поодиноко і цінити його після його вчинків, а не слів.

Щодо народних провідників, то з гори треба сказати, що якщо хто дійде в народі до найвищої влади, то він по дорозі життя дістане таку шкolu, що на вершок доходить чесний і чистий як слеза. Інакше його не донустять. І тому до народних провідників все треба мати довіре, що воши ведуть народ після своїх найтініших сил. Але й тут бувають віймки і тому остережність ніколи не занікдіть. Під проводом народних провідників мусить працювати цілий народ. Коли кожда одиниця в на-

роді працює, тоді також витворюється спільній ідеал. Работящому народови легко довершити великих діл, бо всі ясно знають, до чого вони стремлять. Тому, чим більше одиниць між Українцями буде завзято працювати над собою, тим скорше ми дійдемо до нашої цілі. **України не спасуть ані „герої”, ані „делегати”**, ані ті, що голосять себе найбільшими мудрцями, але **Україну спасе цілий український народ**, коли всі Українці будуть працювати після своїх найліпших сил і йти в згоді до мети. Клич: „Вільний і щасливий народ на самостійній Україні” повинен бути нашим спільним дороговказом.

Др. С. Демидчук.

15. лютого 1917.

,НЕЧЕСТЬ” МІЖ „ЧЕСНОТОЮ”.

Стало ся те, що я предвиджував. Ледви я виступив в обороні себе і справи, а вже цілі числа кількох часописій переворнені чорними лайками. „Народна Воля” — як звичайно — веде перед. Тим разом показується ся, що мої напасники се не лише „найліші” і „наймудрійші” Українці, але ще й „найчеснійші” люди під сонцем, а я „підла нечесь” між „чеснотою” в Америці. Щоби українська суспільність могла дійсно пізнати сих „найчеснійших” і їх належно оцінити, я уважаю за свій обов’язок навести лише деякі приміри тоді „чесноти”. Роблю се тому, бо мене винзвали.

1. В політиці.

Коли в грудні 1914 року стрінув ся я перший раз з п. Мирославом Січинським, завели ми розмову про наше по-

літичне становище. Я висловив думку, що з огляду на те, що Австрія була одноким осередком нашого політичного життя і ми там маємо яку-таку будучість, наші симпатії з конечності мусять бути по стороні Австрії. Таке становище заяла З. У. Р., тому і я буду провадити таку політику. На се гійвино сказав п. Січинський: „Демидчук, **я вас буду бити!**” — „А тож за що?” питав я. „Ви прецінь можете мати свої заслуги, але кромі вас ще й інші Українці можуть мати свої заслуги, для народної справи. Я маю чесне імя в українській суспільноти і тому на вашу погрозу я цілком усунуся від роботи, бо **я не хочу бути політичним трупом**”. — На се подумав хвилину п. Січинський тай вже спокійніше відповів: „То правда; наше становище повинно бути австрофільське, але не так дуже. **Трупів ми вже маємо досить. Нам треба живих людей.** Тому зробім так: Ви заступайте чистий австрофільський напрям, а я буду також австрофільський, але **острійший**”. — Ся перша розмова була ще чесною розмовою.

Дня 30. вересня 1915 скликав я збори до Нью Йорку в цілі вибору передсоймового комітету. П. Січинський заявив

ся тоді перший раз публично і сей-час почав обструкцію, щоби замаркувати свою „поступовість”. Здавало ся, що мої довгі заходи пійдуть на ніщо і збори розіб'ють ся. Тоді я просив присутніх, щоби не робили трудності; ми мусимо ідею робити, бо — як я попереднього дня довідав ся — є плян прилучити Галичину до будучої Польщі. Не знаю з яких причин п. Січинський зі злостию пакинув ся тоді на мене, закинув мені австрофільство і зляв мене за те, що я ніби давно вже знов, але укривав перед народом сей плян. За якийсь час по зборах потішав мене п. С., що нема страху, щоби Галичину прилучено до Польщі, але мимо цього се не перенікодило п. Січинському за якого пів року назвати мене публично „слугою польської шляхти”. — Цілком „чесний” був перший публичний виступ п. Січинського і „чесній” його ревеляції про „аґен-тів”.

По Соймі важадав від мене п. Січинський, щоби я забрав ся зноміж суспільності, а опісля знова важадав на одних зборах, щоби я явив ся та брав ся до роботи. Коли я послухав його зазиву, то він розголосив, що я зявив ся між подьми на те, щоби поборювати акцію

проти прилучення Галичини до Польщі.

— І знова я зістав зрадником народу, а Січинський „чесним”... золотим тельцем.

По федераційнім судії надімною, на виразне бажанє Федерації Українців, я цілком усунув ся від народної праці, а попавши в сухоти, вийхав до Каліфорнії. Саме тепер нашали федераційники на мене клеветою, що я вийхав тому, бо мала повстати Польща і автономія Галичини. Раз отже я спасаю Польщу своєю появою між людьми, другий раз свою утечею. — Се не туманє людий, не **обріхуванє суспільності**, але „чесний” спосіб веденя опозиційної політики.

Коли по цілорічнім безголовю в Федерації, по безнастаних визовах і напастях на всіх чесних людей, по шкідливих затіях Січинського і тов. повстало загальне обурене між суспільностю і роблено приготованя до заложення іншої організації, тоді одинокі „істинні” Українці написали, що то я на розказ консуляту маю задати Федерації удар в ілече. Недавно **перехвалював ся п. Цеглинський**: „Кажуть, що я нічого не зробив; а прецінь я відогнав від Федерації „Свободу”, „Нове Житє”, недопустив попів і т. д.” — Але в „Народній Волі”

шищуть „чесно” дальнє, що то я нищу Федерацію на розказ консуляту.

Зі Швайцарії прийшов „**Отвертий лист до Українців в Америці**”, де пишеться про одного пана, що він зробив **донос до австрійських властій на Загальну Українську Раду**, на д-ра Костя Левицького і на Союз визволу України. Наслідком його доносу **арештовано кількох Українців** у Відні. Сей пан донощик розголошує тепер, що то я доносив на українських послів. Зовсім „чесно” кричить: „Ловіть злодія!” Чи українська сусільність в Америці не чує стогнів нещасних мучеників? Чи не відбиваються голоси: „Таж між Українцями в Америці є наш кат, а ви гостите його як єпасителя України!?” Але Ньюорчани будуть дальнє гнути спину перед „чесними”... самозваньчими царенятами. Приватний лист зі Швайцарії від одного Українця доносить, що швайцарський пан є **агентом-провокатором**. Значить: він має викликувати все неспокій між Українцями і нищити українські товариства, щоби в той спосіб ослаблювати український рух. Щоби сусільність не могла слідити роботи бувшого царського післанця, нароблено крику: „Ратуйте Україну перед австрійським агентом Де-

“мідчуком”. І страшні мною український народ цілий рік, як страшнить ся дитину коміньярем, а тимчасом виала Федерація, порозганило людий від роботи, зроблено замах на Народний Дім в Нью Йорку, прогановано силу народного гроша, викликано чисте некло між Українцями. — Чи се може не царські посінки, не юргельтники, не кати України — але одинокі правдиві і „чесні” Українці?

Коли п. Жеребко приїхав з Відня до Нью Йорку, то при цій нагоді розповів нам про відносин між Українцями в Австрії. Він привіз також від д-ра Евгена Олесьницького **просьбу до п. Січинського**, щоби той не висував свого імені на чоло української політики, бо се „не по-їтично”, отже шкідливе для української справи. Ієдн п. Жеребко виїхав до Канади, а сейчає появилися в „Народній Волі” напасти на нього, які мали на цілі спричинити його арештоване канадськими властями. Рівночасно появилася на ринку клевет нова брехня, а то, що австрійський консул дас мені по 300 доларів місячно, щоби усунути Січинського від української політики. В той спосіб сповинили „їстинні” мудріші патріотичну проосьбу

щирого і великого Українця, д-ра Е. Олесницького. — Се не анекдота з царської налати в Росії, але се факт, який стався за наших часів в Америці. Чи не „чесні” сї патріоти? Чи не „герої”?

Як **фахові донощики** сповінюють свою службу, нехай съвідчить се: До американських властей доносять на мене, що я збираю рекрутів, для відома австрійських властей подають, що я зраджу Австрію, перед народом кричать, що я австрійський донощик. На о. Понятиніна доносять, що він нельояльний горожанин Америки. — Се не **виродні сини**, не інтриганди; се не злоба, не підлість, не безсердечність, але „чесна”... арданівщина.

Коли Українська Рада піднесла голосний і статочний голос протесту проти злук Галичини з Польщею, тоді федераційники кипили собі з усіх щиріх змагань українського народу, назвали У. Раду зрадою, а усей той рух польським лъокайством. — Сї пани се не запроданці польської шляхти, не вороги України, не провокатори, не **кати рідної мами** — але се „найчеснійши” міжнародні... мудрії.

„Український День” був предметом довгої журби і старань Української Ра-

ди і о. Понятишина. Коли справа добігала до кінця, тоді федераційники ще в останній хвилі хотіли справу вбити. — Се не розбій на українськім народі, не **кириня**, не зрада... На се навіть „чесного” слова нема. Але сї людці є „чесні”... дипльомати.

2. В грошах.

В тім згляді певно, що „наймудрійші” мусять бути і „найчеснійші”...

Загарбавши Федерацію в свої руки, оголосили себе пани генералами і живуть по генеральськи, нічого не роблячи. 3.000 долярів вже прожили, а теперіша робота їх бюра полягає на дальшім стяганю гроша на житє генералів і їх служби. За ті народні гроші вони бавлять ся в сплетні і займають ся обдумуванем нових клевет та розбиванем народного життя. — Зовсім „чесна” і корисна робота для української справи.

Коли **швайцарському панови** члени того товариства, до котрого він належав, роблять закиди, що він з якихсь там фондів присвоїв собі кілька тисяч корон, то сьому, на його думку, винні австрійські агенти. — „Чесне” оправдане.

Віча федераційні і поїздки оплачувані народними грішми. Щоби показати свою „ощадність”, їздять „пани” та **ними сночами**: Нью Йорк-Шікаґо; Шікаґо-Бостон; Бостон-Пітсбург; Пітсбург-Бофало; Бофало-Клівленд, і т. д. — Зовсім „чесна” **господарка** народною кервавицею.

По Соймі відогнав мене п. Січинський від усіх справ і я опинився без можности зарібку. По довгих попередніх стараннях в Загальній Українській Раді і в п. Романчука, переказано мені з Відня до Української Народної Ради в Джерзи Сіти 500 доларів, на рахунок віденського центрального комітету. Лише тому, що п. Січинський наставав на те, щоби я десь подівся, я взяв сї гроші, бо не міг заробляти на житє. З того около 200 доларів я дав ще біднійшим від себе — теперішнім політичним приятелям моїх напасників. Тепер федераційники роблять крик, що ось-то я використовую запомоговий фонд. Виходить, що я мав жити чатинем зі сосни, а вони можуть їсти хліб. — Перед роком п. Січинський взяв **200 доларів**, призначених на видане книжки в англійській мові, яка ще й доси не вийшла. — За мої **правно з конечності** по-

брані гроші роблять „чесні” напасники крик; про гроші, **неправно побрані** Січинським, мовчать; бо він... „чесний” герой, а вони „чесні”... його боси.

Не вдало ся панам **загарбати Українсько-Американського Бюра**, то наростили крику на мене і на Гол. Урядинків У. Н. Союза, назвали нас запроданцями, зрадниками і т. д. — Се не розбійник клене подорожного і матіркує йому за те, що не дав ся обробувати, але се пищуть... „чесні”... демократи.

П. Ревюк хотів дістати редакцію календаря від У. Н. Союза і заробити яких 300 дол. Але зажадав за високо і йому не дали. Він є того переконання, що я йому перешкодив. І я вірю, що він саме тому почав ворожнечу проти мене: цілий рік вже триває **крамола** і українська суспільність мусить терпіти правдиві **оргії через... незароблених 300 доларів**. — „Чесний” спосіб шукання зарібків.

Коли по довших перешкодах і киричних федераційників оголошено „Український День”, то пан зі Швейцарії сейчас крикнув: „За 2 місяці будемо панами”. За 2 дні по сім цоявила ся відозва окремого комітету, а рівночасно пішли до ріжких міст телеграми з зазивом:

..Жадайте пушок від Української Ради, а гропі присилайте нам". — Се не **організоване кліки „добродіїв”** — але ..чесний" спосіб зарібків для виживлення... генералів і ..чесна" пронаگанда... міжнародних ідеалів етики і роботячості.

3. В способах.

Може тут федераційники ще ..чесніїші". Пробуймо:

Коли п. Шеглинський, яко делегат, приходить на розмову зі мною і я обговорюю з ним наші народні болі, то він на підставі тої розмови денунціє мене перед критикованими особами, щейпускає в сьвіт страшні очернення. — Се не підлість, не шпіцльоване, не **безхарантність**, ні — се ..чесна" сьвітова мудрість.

Коли п. Ревюк голосить перед усіми, що Січинський уважає його за ..російського шпiona", і коли Ревюк грозить, що за се ..вибє Січинського публично по морді", а коли я стараю ся запобігти скандалови, то п. Січинський має відвагу показати між людьми в мою сторону і сказати: ..Щоби поріжити мене з Ревюком, розпускаєте поголоску, що я

називаю його шпіоном". — Се зовсім „чесний" сприт відважних героїв.

Коли Українці сходяться на довірочні збори за окремими запрошеннями, щоб обговорити нашу політику; коли на тих зборах ми по горожанськи критикуємо і наш загал і себе самих, то недолюдки використують сю нагоду, широко розписують ся в газетах з кінинами про сї наради так, що чужинці можуть нас уважати не за народ, але за збиранину самих гільтайв. — Се не кпини над рідним народом, не **хамство** — се „чесне"… платне ремесло.

Коли в замкненім місці нападе на мене громада скажених собак і я серед шарнанини не зможу кождій собаці зайхати в час по зубах і при тім вимкнеться з моїх уст якийсь необережний вислів, то мої напасники чіпають ся цього слова неначе якої політичної заяви і кричать, що ось то я нападаю на наших провідників, та на наш народ. В той спосіб вони хочуть закрити свої панасті. — Се не циніки, не брути, не крутарі — се „чесні"… політики.

Народний суд осудив мене і не знайшов вини. Мою промову на суді узнато за довірочну і се публично подано до відома. Довірочність прирекли

всі присутні наперед. По якімсь часі ті, що прирекли довірочність, самі розголошують те, що я говорив на суді, використовуючи проти мене мої інформації.
— Се не **віроломники**, не **люди без чести**
— се „святі”, „чесні”... арданівці.

На основі ріжних даних я можу здогадувати ся, що я міг окупити ся перед напастями за ціну 300 доларів. Коли п. Цеглинський не дістав від мене ніякого окупу, то оголосив перед съвітом, що то я його хотів підкупити за 300 доларів, щоби він „не говорив про українську справу”. — Се не шантаж, не **вимущене**, не „блек мейл”, — се „чесний” спосіб зарібків на житє міжнародних... небесних ітиць.

Співробітник „Свободи”, п. Лотоцький, за попередною умовою з „Провидієм” і за захистом моїх напасників пійшов на головного редактора „Америки”. В той спосіб **федераційники хотіли мати контроль над „Америкою”**, а з п. Лотоцького зробити дійну корову для себе. Обмотаний їх сїтами, чоловік слабої волі, стратив свій „джаб”, а тепер вони кричать, що я викинув п. Лотоцького зі „Свободи” на приказ консульта. — Дуже „чесний” спосіб закривання своїх памірів.

Коли я в моїх статтях наводжу слова людій, з котрими я розмовляв, то мені закидають, що я „нечесно” борю ся. — Про пана зі Швейцарії пишуть в „Отвертім листі до Українців в Америці”, що він нечесний чоловік і що „пожичив” з візвольних українських фондів близько 10 тисяч корон та утік перед судом своїх товарищів. Сей пан се знає і **грозить судом кожному**, хто поважив би ся про се публічно говорити. Дуже „чесний” спосіб оборони. Чи супроти цього можна свободно бороти ся?

Цілими місяцями містить „Народна Воля” клевети і напасти то в статтях, то в дописях і замісць давати народові за його гропі щось пожиточного до читання, вона цілими літами деморалізує його. Коли я помістив їх статті в „Свободі”, то вже з'явилися нові „штучки” в „Народній Волі” на те, щоби читачі „Свободи” протестували проти відступлення мені місця на оборону засади в „Свободі”. Рівночасно пишуть, що я маю можливість оборони. Коли я в своїх статтях ужив кілька острійших висловів, то кричать, що я пишу „батярськими” словами. **А цілорічні напасти** на мене, на Гол. Уряд У. Н. Союза, на „Свободу”, на Народний Дім в Нью Йорку, на Украй-

ську Раду, на о. Підгорецького, п. Задорецького і інших ньюйорських патріотів, на цілий український рух і то словами вищуканими в люпанах, **способами вивченими в школі міжнародних пташків**, арданівськими штучками з підземних нор на „Файф Пойнт” в Нью Йорку — то се не розбій, навіть не „батярство” — ні, се невинний, заплачений стиль ходячої „чесноти” ясного, білого ангела, Ревюка.

На мос спростоване в „Народній Волі”, зложене з 10 речень, мусить появити ся 10 статей зі 100 новими напастиями. Напасники опіся кричат, що я маю можливість обороїти ще й ніби докоряють, чому я не користаю з гостинності в „Народній Волі”. — „Чесна”, ангельська доброта.

Появить ся п'ять клевет на мене і я їх спростую, то сейчас кидають съвіжих 25 і страшать суспільність мною, неначе дітій богіменом. Ціль є ся, **щоби український народ не міг займати ся поважною роботою**. На доказ своїх клевет писали все, що я „призвав ся”, що „є съвідки” і т. д. Коли съому ніхто вже не вірив, то вони зловили одного чоловіка, обіцяли йому золоті гори і доти учіли його всяких штучок, доки не нав-

чили свого „чесного фаху”. Тепер вже мають съвідка на всюо. Нині він посьвідчить, що я „вимусив на Українській Раді повновласть при помочи консультів”, завтра він присягне, що я „украв в директора перемиської гімназії коні з канцелярії”, а позавтра забожиться, що я „замордував прадіда Цеглинського”, і т. д. — Се не **ломанє характерів, не деморалізація народу** — се „чесна” просвіта нашого замученого робітника.

4. Їх особливість: Терор.

Терором послугують ся лише реакціонери, але „поступовці” є съваті.

Коли п. Ревюк не дістав редакції календаря У. Н. Союза, так сейчас почав **організувати проти мене ватагу**. Де-кого він так переконував: „Ви мусите йти зі мною, і нищити Демидчука, а нї, то я вас знищу”. — Се не **заговір на людське житє**, не цинізм, але... „чесна”, невинна ріжниця в поглядах.

По довгих побоях я захорував і поїхав лічити ся до Каліфорнії. Мої приятели скористали з того і радісно витали один другого: „Тепер вже його шляк трафить” і чимскоршє били даліше на

всії заставки. Коли я подужав і вернув, тоді дехто звернув їм увагу, що школа їх роботи, бо мене вже не добють. На се сказав швайцарський пан: „**Ще ми знайдемо способи**”. І бють вже грубими буквами. — Се не **зувірство**, не брутальність — се „чесні” гуманні ідеали міжнародного братерства.

Дня 1. червня на ньюорськім вічу явив ся кацапський генеральний штаб. Перед ним почав Цеглинський, Ревюк і Січинський пописувати ся, як то вони нищать мене, яко австрійського агента. Коли Січинський крикнув до мене: „Ви є дурень”, а я сейчас хотів вийти з галі, то неначе на даний знак **нинуло ся кількох кацапів до мене** і схопивши мене за обшивку, завернули назад до галі. — Се не **насильство** на основі змови, не розбишацтво, се навіть не федераційно-кацапська напасть, — але „чесний”... народний суд.

Відважить ся хто написати якусь статю в часописи, то сейчас знайдеться 10 мудрців, які розберуть не думку, але коже слово, виганьблять автора, виматіркують, видурняють, щей погрозять так, **щоби ніхто — кромі них — не съмів писати в газеті**. — Се не уличники нападають в місті на українського

селянина: се не **свавільне киданє каменем на перехожих людий** — се „чесна”, поступова... свобода слова.

Під час зборів Української Ради в Нью Йорку стрінув ся п. Цеглинський зі своїм давнім знакомим і каже йому: „**Перекажіть панам з Української Ради, що кого лише вони виберуть головою, то протягом місяця його знищимо**”. — Се не замах на правоно істнуючі товариства, не **обмежуванє особистої свободи чоловіка**, — се... „чесний” спосіб зеднування людий для міжнародних ідеалів братерства і спільноти думок.

„Коли би я мав силу і властив, то я всіх Русинів вивішав би” — сказав на зборах Січинський. — Се не **заганки кровавого царя**, але се невинні та „чесні” демократичні переконання нашого найбільшого політика, професора мудрості, і духовного провідника сучасної американської України... Радуй ся, мамо Україно. Знайшов ся спаситель, який має способи на ратуванє всіх твоїх дітей під час великого історичного перелому!

5. Запит.

Те, що я представив, се часть правдивих фактів. Чи універсаль-

ність в Америці думає, що се є боротьба межи мною і Січинським? Чи українська суспільність, а зокрема ньюорська українська громада, буде дальнє бити поклони перед отсєю горсткою ..найчеснійших” Українців, і дастъ ся вивішати, а може перед тим ще й принесе свої діти в жертви для великих ..божків”?

Чи може українська суспільність в Америці вже затратила почутє етики, моралі і інших засад, принятих цілим людством на цілім съвіті?

Др. С. Демидчук.

